

KRÖNIKA

Skjut inte generaldirektören

"Politisering av tjänster är onödig. Ministerstyre kan ju under demokratisk täckmantel utföras via de ofta förekommande styrelserna med många partigångare"

"Skjut inte på pianisten", sade Oscar Wilde, och tillade: "han gör så gott han kan". Wilde påstod sig ha sett ett plakat med denna text ovanför pianot i en danslokal i Vilda Västern. Dödigheten bland pianister på platsen var vidunderlig.

"Dödigheten" bland landets numera inflationistiskt många generaldirektörer ökar också. Frågan är aktuell. Chefer kommer, chefer går. Att de går i förtid beror oftast på dem som tillsatt myndighetscheferna. Vid sidan om annat har vi under senare år fått klara tendenser till ett amerikanskt "spoilsystem", det vill säga chefer ända ned till den lokale sheriffen eller brandkårsköparen får sparken när ett annat parti än det som tillsatt dem träder till. Numera sitter en hel del chefer på "elefanthyllan".

SVRIGE VAR EN GÅNG I TIDEN känt för sin stabila och objektiva följning. Men tendensen har länge varit en uppenbar politisering i tillsättningar av verksamheter, vilket naturligtvis bidrar till gnissel mellan ministrar och en del av deras underliggande myndighetschefer.

Det är svårt att vara chef även under icke aparta statsråd. Ministrar har stundom svårt att inse att även politiken har sina gränser – exempelvis i form av grundlagar. Sent ska jag glömma hur jag en gång på besök i ett statsrådsrum blev vittne till hur en enhetschef via snabbtelefonen meddelade statsrådet i ett bagatellräende att "det går inte att göra som du föreslog, grundlagen lägger hinder i vägen". Statsrådet replikerade snabbt: "Då får du väl förändra på grundlagen."

De enda som verkligen kan bedöma om en chef är bra är de som tvingas utnyttja myndighetens tjänster, "den rättssökande allmänheten" som myndigheten och dess chef är satta att betjäna. Näja, chefs personal kan nog också bidra till bedömningen. Managementkurser är ofta slöseri med pengar. Möjligen kan de göra en bra chef något bättre, men på en dålig chef biter sällan någonting.

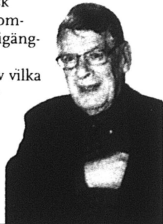
SIÄLVKLART FINNS DET ETT ANTAL naturbegävningar bland fackpampar, riksdagsmän, statssekreterare eller statsråd, som kan göra dem till utomordentliga chefer, men det är knappast någon huvudregel. Snarare är det nog så att de miljöer de väljs till är så annorlunda att det kan vara svårt att manövrera i ett landskap som ständigt kräver ställningstaganden under personligt ansvar. I den politiska miljön kan man ofta låta ansvarstagandet drunkna i kollektivet.

De administrativa erfarenheterna är också begränsade. Varken statsråd eller statssekreterare har i dag särskilt mycket tid över för annat än politik. På min tid var det ofta inom gd-föreningen en ganska unison kritik ledd av Riksrevisionsverket över hur illa administrationen fungerade i kanslihuset. Förhoppningsvis har det blivit bättre.

GUDBEVARA HAR I MODERNARE TIDER införts ordningen att statsråd ska hålla årligt "utvecklingssamtal" med sina myndighetschefer. Jag tror att många med mig som lämnade sådana övningar hoppades att samtala hade varit utvecklande åtminstone för ministern. Statssekreteraren som brukade hålla ministern i handen återfanns emellanåt några år senare i kretsen av verksamchefer.

Politisering av tjänster är onödig. Ministerstyre kan under demokratisk täckmantel utföras via de ofta förekommande styrelserna med många partigångare.

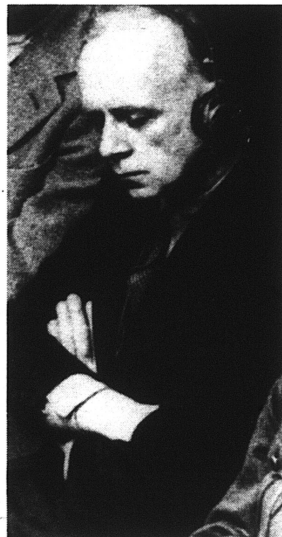
Skulle man göra en granskning av vilka myndigheter som haft "affärer" tror jag man får en klar övertikt bland dem med politiskt tillsatta chefer. I övrigt är det orättvist mot skattebetalarna, medarbetarna och chefen själv att utnämna chefer på andra grunder än erfarenhet och kompetens. Eller hur?

JAN FREESE

Göring, Himmler och Ribbentrop var alla nyckelpersoner för naziregimens relationer till Sverige.

Hitlers vasaller viktiga för Sverige

Sveriges agerande under andra världskriget får en mildare bedömning i en nyutkommen bok än hos många sentida moralister. Hitler verkade beredd att anfalla "skitstaten" Sverige, så eftergifterna mot Tyskland hade sina grunder.

Jan Linder och Lennart Lundberg har gjort personteckningar av tre av Hitlers närmaste män, Göring, Himmler och Ribbentrop. Alla tre var nyckelpersoner för naziregimens relationer till Sverige.

Göring var Sverigevän, hans första fru var svenska. Himmler blev Folke Bernadottes samtalspartner då greven organiserade transporter från koncentrationslägren. Utrikesministern Ribbentrop var knappast någon Sverigefantast. Hitler var så störd av Görings faillesse för det naziumma Sverige, att han ersatte honom med Ribbentrop som "Schwedensferent".

Pragmatisk syn på eftergifterna

Författarna tillhör pragmatikerna vad angår Sveriges eftergiftspolitik under kriget. De poängterar det tyska krigshotet och understryker Hitlers irritation över det svenska agerandet och den fientliga opinionen här. De utgår ifrån att han var beredd att verkställa ett angrepp på Sverige, som han kallade "en skitstat".

Således ser författarna inte alls den svenska regeringen som så medgörlig som moralisterna gör. Exempelvis restes två transiteringskrav från tysk sida: (1) när tyska styrkor kämpade i underläge i Nordnorge gentemot britterna och (2) sedan okupationen var avslutad. Vid det första tillfället sade vi faktiskt nej, vid det andra fattade utrikesminister Sandler ett panikbeslut: på grundval av en missvisande ambassadröport från London, som undervärderade den brittiska regeringens stridsvilja.

Linder och Lundberg kan trots sin argumentation inte ge en särskilt klar bild av det tyska krigshotet mot oss. Det kan å andra sidan inte moralisterna heller. Förmodligen gick det inte – och går inte heller

Naziregimen

Hitlers vasaller och Sverige. Göring, Himmler och Ribbentrop
Jan Linder och Lennart Lundberg
CKM, 2001

nu – att riktigt värdera denna hotbild.

Folke Bernadottes aktion bedöms positivt. Visserligen bestod transporterna bara till en tredjedel av judar, men det ursprungliga syftet var att forska skandinaviska flyktingar hit, vilket man lätt glömmar. Som sådan kom jag själv hit den 6 april 1945. Hade kapitulationen dröjt längre hade antalet judar säkert blivit större.

Kritik mot attityden under 1930-talet

Boken är något mera kritisk mot den svenska regeringens attityd till tredje riket under 1930-talet. Man nämner att Gunnar Hägglöfs rapport till UD om den nazistiska faran 1934 helt undertrycktes av dåvarande utrikesministern Söderblom. Direkt obehaglig framstår Per Albin Hanssons skepsis inför amatördirektören Dahlerus varningar. Även så sent som den 23 augusti 1939, dagen för den tysk-ryska paktens teckning, tyckte vår statsminister att läget inte ingav någon oro.

Den kontroversiella affärsmannen Dahlerus gjorde faktiskt ett seriöst jobb med att media mellan Tyskland och England med Göring och Chamberlain som samtalspartners. Men han fick inget officiellt stöd från den svenska regeringen, vilket kanske hade varit värdefullt. Författarna gör allt för att haussa bilden av Dahlerus. De tillägger att Dahlerus fortsatte sin amatördiplomati efter krigsutbrottet, vilket ledde till ett snabbt slut på det första finsk-ryska kriget.

Också en annan undervärderad person, Himmlers massör Kersten, som medverkade till räddningsaktionen av judarna och förmodligen räddade några svenska antinazister till livet, rosas i boken.

Estlandaren Kersten sökte svenskt medborgarskap efter kriget men erhölet det först 1953. Jag själv fick det samma år. Det var den normala fristen på den tiden, så inte hjälpte det att man hette Kersten...

I motsats till den dåliga behandlingen av Kersten kunde den svenske ministern i Berlin, Arvid Richert, lugnt fortsätta sin ämbetsmannabana. Detta trots hans påfallande ointresse av att avslöja en farlig nazispion på sin legation. Han blev chef för Kammarkollegiet och omsider landshövding i Elfsborgs län.

FOLKE SCHIMANSKI

"Författarna ser inte alls den svenska regeringen som så medgörlig som moralisterna gör"